

Ahol elfelejtették Pest, Buda és Ó-Buda egyesítésének végrehajtását

1873-ban, hatvanhárom év előtt, lépett életbe az a törvény, amely egységes várossá forrasztotta Pestet, Budát, Ó-Budát. Pedig a három város mindegyike körülhatárolt egyéniség volt odáig, történeti multjánál, társadalmi és gazdasági karakterénél fogva. A Lánchíd felépülése óta csak aránylag rövid idő mult el és a közlekedési hálózat csupán gyerekkorát élte, tehát a kapcsolat akkor sokszorta lazább volt, mint ma. Sőt szinte azt lehetne mondani: a Duna két oldala még csak kevésbé ismerte egymást.

Egységes fővárosból, homogén főváros

Milyen zökkenésekkel fog járni az egyesítés? Melyik fél fogja hasznát látni és melyik fogja kárát vallani az új rendnek? Ezek voltak hatvanhárom éve a sokat mérlegelt kérdések, amelyek aggodalmakat keltek mind a három részen. A zökkenések azonban alig voltak észrevehetőek és az egyesítésből mindenkire csak előny és haszon származott. Legkevésbé igazolták az események azt a feltevést, hogy Pest száműzött többségével majorizálni fogja az ősi koronázó várost. Sőt éppen az elmúlt másfél évtized során játszódott le Buda nagy előretörése, amelyet a városháza pesti többsége csak olyan kevésbé próbált megnehezíteni, mint ahogy a budapesti városháza nem lassította le az elvándorlást a környékvárosok felé. Akármilyen könnyű lett volna ezt megcsinálni a közlekedéspolitikai eszközeivel.

Ha most valaki atlapozza a régi Pest és régi Buda municipiumának jegyzőkönyveit: nagyrészt ugyanazokat az ellenvetéseket találja meg, néha ugyanabban a szövegben, mint amilyeneket most a neológ zsidóság pesti és budai hitközségének egyesítésével szemben hoznak fel. A neológ zsidóságnak ugyanis ma a főváros területén nem kevesebb, mint négy hitközsége van: a pesti és a budai mellett az óbudai és a kőbányai. Egyszerűen azért, mert Ferenc József 1869-ben, négy évvel Budapest egyesítése előtt hagyta jóvá azokat a statumokat, amelyek a kongresszusi zsidóság felekezeti közigazgatását szabályozták. Ha Budapest egyesítése történetesen megelőzi a statutumok megalkotását, természetesen, hogy senki nem gondolt volna a négy autonóm hitközség fenntartására, amint természetes lett volna az is, ha az egyesítést nyomon követi a főváros zsidó hitközségeinek összeolvadása. Az akkor még éles pszichikai és társadalmi határvonalak magyarázzák meg, hogy ennek a kérdésnek a megoldása későbbre toldott ki.

Az ilyen határvonalak ma már régen elmosódtak. Egységes várossá lett Budapest, az új közlekedési eszközök áthidalták a távolságokat, Pest és Buda lakossága között élénk fluktuálás indult meg. A neológ zsidóság közigazgatását azonban még mindig négy egymástól független önkormányzat intézi, akármennyire anakronizmussá lett ez a helyzet.

Kórházak és iskolák

A vallási életnek egyik értékes eleme a ragaszkodás a mult hagyományaihoz és ezért a négyfelé tagozódás fenntartása talán indokolt volna akkor, ha csak a lelkiekre terjedne ki a hitközségek tevékenysége. De ezek egyben széles munkát végeznek adminisztratív, jóléti, közoktatásügyi és közegészségügyi területen, olyan munkát, amelyet eredményesebben, olcsóbban lehetne folytatni egységes keretek közt. Csak a pesti hitközség évi költségvetése eléri a 4.5 millió pengőt és ebből 2 millió esik a kórházakra, az iskolákra, a jóléti intézményekre, amelyek közül nem egy nemzetközi jó hírre tett szert. Erejéhez képest Budapest többi hitközsége is magára vállalt ilyen feladatokat, amelyeknek megoldásánál nagy könnyítést jelentene az egységes irányítás. Nem is szólva az adminisztratív költségek lényeges csökkenéséről, amely lehetővé tenné a kulturális és a

szociális kiadások emelését. Az egyesítés tehát olyan kérdés, amelyet a nagy reális érdekek alapján és nem szentimentális hangulatok szerint kell mérlegelni. Ma már az egységes Budapest is antikvált közigazgatási keret és az élet megteremtette a háború óta eltelt évek során Nagy-Budapestet, amelynek közigazgatási összefogása a sürgős problémák sorába lépett. Ilyen körülmények közt semmiféle kegyeleti szempont nem teheti jogosulttá a ragaszkodást az egyes budapesti zsidó hitközségek különállásához.

Nagy hiba volna tehát, ha az egyesítés ügye lesiklanék a nyugodt, méltányos objektivitás mesgyéjéről. Minden szenvedély és minden keserűség nélkül kell itt keresni az olyan megoldást, amely szerencsés kompromisszumokkal kielégít minden igényt és minden szempontot, addig a határig, ameddig azoknak van jogosultságuk. Bizonyára akadnak majd áthidalások, amelyek megnyugtatók a budai hitközséget a majorizálási aggodalommal szemben és eloszlatja az egyéb aggályokat is. A zsidóság most sokkal nehezebb helyzetben van, semhogy egy adminisztratív kérdés miatt megengedhesse magának a testvérharc fényűzését. És éppen a zsidóság nehéz helyzete kívánja meg, hogy az egységes budapesti hitközség az erők összefogásával szélesítse ki az idáig elért kulturális és szociális eredményeket, mert az ilyen eredmények szava messzire hallatszik el.

A béke jegyében, a kölcsönös megértés útján, az őszinte méltányosság eszközeivel kell eljutni az egységes keret kiépítéséig, a nyugodt argumentálás, nem a szenvedélyes agitálás módszerét használva. Mert így lehet meggyőzni az ellenvéleményt arról, hogy a négy hitközség egyesítéséből is csak az származhatik, mint Pest, Buda, Óbuda egyesítéséből: *haszon és előny mindenkire nézve.*